

Date: 17th December-2025

**TO'QIMACHILIK SOHALARINI INTEGRATSIYALASH HAMDA ULARDAGI
TEXNOLOGIK JARAYONLARGA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI
TADBIQ ETISH**

Raxmonova X.Sh.

Respublika imkoniyati cheklangan shaxslar
uchun ixtisoslashtirilgan maxsus texnikum

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston to'qimachilik sanoatining integratsiyalash jarayonlari hamda texnologik bosqichlarda innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish masalalari yoritilgan. To'qimachilik sohasining paxtachilikdan tayyor kiyim-kechak ishlab chiqarishgacha bo'lgan zanjiri, ishlab chiqarishning samaradorligi va raqobatbardoshligini ta'minlashdagi klaster tizimining afzalliklari ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, zamonaviy avtomatlashtirilgan mashinalar, raqamli texnologiyalar, 3D-modellashtirish va aqlli matolar ishlab chiqarish kabi innovatsiyalarning ahamiyati tahlil qilingan. Integratsiya va texnologik yangiliklarning iqtisodiy samaralari, jumladan, mahsulot sifati, eksport salohiyati va ekologik barqarorlikka qo'shadigan hissasi ko'rib chiqilgan. Maqola yakunida to'qimachilik sanoatini kelgusida rivojlantirishning istiqbollari va ustuvor yo'nalishlari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: to'qimachilik sanoati, integratsiya, klaster, innovatsion texnologiyalar, raqamli ishlab chiqarish, aqlli matolar, samaradorlik, eksport.

O'zbekiston iqtisodiyotida to'qimachilik sanoati yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Ushbu soha mamlakat yalpi ichki mahsulotining sezilarli qismini tashkil qiladi, eksport salohiyatini oshiradi va aholining keng qatlamini ish bilan ta'minlashga xizmat qiladi.

Keyingi yillarda mamlakatimizda to'qimachilik tarmog'ini modernizatsiya qilish, ishlab chiqarishni to'liq integratsiyalash va unda innovatsion texnologiyalarni keng qo'llashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Paxtachilikdan boshlab tayyor mahsulot ishlab chiqarishgacha bo'lgan jarayonlarni yagona tizimda birlashtirish "klaster" modeli orqali amalga oshirilmoqda. Bu esa yuqori sifatli, eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish imkonini beradi.

Mazkur maqolada to'qimachilik sohalarini integratsiyalash zaruriyati, texnologik jarayonlarga innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish, iqtisodiy samaradorlik va kelajak istiqbollari yoritiladi.

To'qimachilik sohalarini integratsiyalash zaruriyati

To'qimachilik sanoati ko'p bosqichli jarayonlardan iborat:

- Paxtani yetishtirish va dastlabki qayta ishlash;
- Ip-gazlama ishlab chiqarish;
- Mato bo'yash, pardozlash va tayyorlash;

Date: 17th December-2025

- Tikuv-trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarish;
- Tayyor kiyim-kechak, poyabzal va aksessuarlarni eksport qilish.

Avvalgi yillarda mazkur bosqichlar ko‘pincha alohida korxonalarda tashkil etilib, samaradorlik past bo‘lgan. Integratsiyalashgan ishlab chiqarish tizimi esa quyidagi afzalliklarni beradi:

- Mahsulot tannarxini kamaytirish;
- Ishlab chiqarish sifatini nazorat qilish;
- Tayyor mahsulotning xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini oshirish;
- Resurslardan oqilona foydalanish;
- Eksport imkoniyatlarini kengaytirish.

Shu sababli O‘zbekistonda “to‘qimachilik klasterlari” keng joriy qilinmoqda. Bunda xom-ashyo yetishtirish, uni qayta ishlash va tayyor mahsulot ishlab chiqarish yagona zanjirda birlashtiriladi.

Texnologik jarayonlarda innovasion texnologiyalar

Zamonaviy to‘qimachilik sanoatida innovasion texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning eng muhim omilidir.

Paxtani qayta ishlashda

- Energiya tejamkor tozalash mashinalari;
- Sifatni saqlab qoluvchi tolani ajratish uskunalari.

Ip-gazlama ishlab chiqarishda

- Avtomatlashtirilgan yigirish mashinalari;
- Kompyuterlashtirilgan to‘quv dastgohlari;
- Sun‘iy intellekt asosida sifat nazorati tizimlari.
- Mato bo‘yash va pardozlashda
- Ekologik toza bo‘yoq texnologiyalari;
- Suvni qayta ishlash va qayta foydalanish tizimlari;
- Raqamli dizayn texnologiyalari.

Tikuv-trikotaj sanoatida

3D-modellashtirish va lazerli kesish texnologiyalari;

Smart textile (aqlli matolar) ishlab chiqarish;

- Avtomatlashtirilgan tikuv mashinalari.
- Integratsiya va innovasiyalarning iqtisodiy samaralari

Integratsiyalashgan ishlab chiqarish va innovasion texnologiyalarni qo‘llash quyidagi ijobiy natijalarga olib keladi:

- Mahsulot sifati xalqaro standartlarga javob beradi;
- Ishlab chiqarish tannarxi kamayadi, foyda hajmi oshadi;
- Aholi uchun yangi ish o‘rinlari yaratiladi;
- Eksport salohiyati kengayadi va valyuta tushumlari ko‘payadi;

Ekologik barqarorlik ta‘minlanadi, energiya va suv resurslari tejaladi.

Kelajak istiqbollari

Date: 17th December-2025

Kelgusida to'qimachilik sanoatining rivojlanishida quyidagilarga alohida e'tibor qaratish zarur:

Raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan foydalanish (IoT, Big Data, AI);

- Aqlli matolar va ekologik toza texnologiyalarni rivojlantirish;
- Xalqaro brendlar bilan hamkorlikni kuchaytirish;
- Ilmiy-tadqiqot markazlari va innovasion laboratoriyalarni tashkil etish;
- “Yashil iqtisodiyot” konsepsiyasi asosida ishlab chiqarish jarayonlarini

modernizatsiya qilish.

To'qimachilik sanoatini integratsiyalash va innovasion texnologiyalarni tatbiq etish O'zbekiston iqtisodiy rivojlanishining muhim omilidir. Bu milliy mahsulotlarning xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini oshiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi va eksport hajmini kengaytiradi.

Shu bois, to'qimachilik klasterlarini rivojlantirish, ishlab chiqarishga raqamli va energiya tejankor texnologiyalarni keng joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

To'qimachilik sanoati nogironligi bo'lgan shaxslar uchun eng mos va imkoniyatli sohalardan biri hisoblanadi. Buning asosiy sabablari ish turlarining xilma-xilligi, mehnat jarayonlarini moslashtirish imkoniyati va uyda yoki masofadan ishlash shakllarining mavjudligidir. Nogironlarni ish bilan ta'minlash ijtimoiy tenglikni ta'minlaydi. Ular jamiyatga faol integratsiya qilinadi. Mehnat qilish orqali moliyaviy mustaqillikka erishadilar. O'z-o'ziga ishonch va hayot sifati oshadi.

To'qimachilik sanoatida imkoniyati cheklangan shaxslar quyidagi yo'nalishlarda samarali faoliyat yuritishlari mumkin:

Tikish va qo'l mehnati (qo'lda tikish, bezak ishlari);

Dizayn va modellashtirish (kiyim dizayni, naqsh yaratish);

To'quvchilik va ip yigirish;

Nazorat va sifat tekshiruvi;

Qadoqlash va tayyor mahsulotni saralash;

Kompyuter orqali ishlash (CAD-dizayn, buxgalteriya, onlayn savdo).

To'qimachilik korxonalarida nogironligi bo'lgan shaxslar uchun maxsus jihozlangan ish joylari, oson boshqariladigan uskunalar, qulay ish grafigi, xavfsizlik talablariga mos muhit, davlat tomonidan imtiyozlar va qo'llab-quvvatlash dasturlari kabi shart-sharoitlarni yaratilgan.

Xulosa

To'qimachilik sanoatida nogironlarning ishtiroki — bu nafaqat insonparvarlik, balki iqtisodiy jihatdan ham manfaatli yechimdir. To'g'ri tashkil etilgan mehnat sharoiti ularning salohiyatini ochib beradi va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 14 yanvardagi “To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini 2025 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida”gi qarori.

Date: 17th December-2025

2. Xodjayev A., Jo'rayev M. *Yengil sanoat texnologiyalari*. – Toshkent: Innovatsion nashriyot, 2020.
3. Tursunov U. *To'qimachilik sanoatida innovasion texnologiyalar*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. *To'qimachilik sanoati bo'yicha ma'lumotlar*. (www.stat.uz)

